

núm. 199

La Femosa

Revista d'opinió i informació local
ARTESA DE LLEIDA, juliol - agost de 2002

La Femosa

Juliol - agost
[199, 2002]

Edita l'Agrupació Cultural
La Femosa,
Carrer dels Gallart, 7,
25150. Artesa de Lleida.

*

Aquesta
publicació local
rep el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Ajuntament
d'Artesa de Lleida.

"la Caixa"

Els articles que apareixen a les
planes de *La Femosa*
reflecteixen únicament l'opinió
de llurs signants.

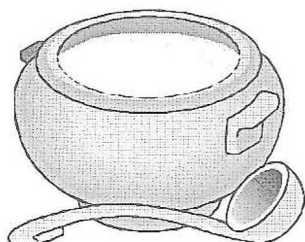
2a. època.
Dipòsit Legal:
L-264-1981.

PÒRTIC

Dissortadament sembla que sempre estiguem fent el mateix pòrtic. Salamanca es queda l'arxiu de la Generalitat republicana. *El Patronato del Archivo General de la Guerra Civil española* ha considerat que no procedia adoptar cap iniciativa en relació a la possible sortida de documents d'aquest arxiu i no tornar els document incautats a la Generalitat republicana i dóna així per zanjada aquesta polèmica. L'excusa ha estat la necessitat de preservar la *unidad* de l'arxiu. Tot plegat sona a la mateixa cançó rànica, casposa i casernària: *Unidad en el destino universal, Unidad por derecho de conquista, la sagrada unidad del pueblo español, Una, grande y libre*. I sempre la mateixa *unidad*: una sola manera de parlar i de ser: *español*, tota la resta són inconveniències que cal suportar mentre la cosa estigui més o menys tranquil·la, quan no: garrotada allà on fa bony a cops de decret o de sabre, segons calgui. Canvien els músics però sona sempre la mateixa solfa i aquesta solfa acaba esdevenint per a nosaltres, els catalans, el mateix greuge als nostres símbols, a la nostra cultura i a la nostra llengua; la mateixa expoliació continuada i pertinaç del nostre patrimoni, del nostre esforç; la mateixa burla a la nostra història, una història que sembla haver canviat ben poc des del dissortat 11 de setembre de 1714.

I és que per no tenir ja no tenim ni a Déu de cara: el Vaticà no ha admès el recurs presentat pel bisbe de Lleida en referència a les obres d'art del museu diocesà que reclamen des de Barbastre, és beu que aquí la unitat del patrimoni no compta. I és que no és el mateix *unidad* que unitat, és digui el que es vulgui.

La cuina d'abans

LES FAVES (2)

FAVES AMB JOTA A LA CASSOLA

Ingredients: Tavelles tendres de faves, ceba, tomata, costella i llonganissa del confitat, oli del confitat i sal.

En una cassola, amb oli del confitat (si no es té confitat, primer es fregeixen els talls, costella i llonganissa, amb oli clar i es retiren) es fa un sofregit amb la ceba i la tomata. Un cop fet s'hi posen les tavelles de faves trencades a trossets i una mica d'aigua. Quan gairebé les tavelles ja són cuites, s'hi afegeixen els talls. Es deixa fer el xup-xup una estona tot junt i ja es pot apagar el foc.

FAVES AMB LLET

Ingredients: Faves, ceba, tomata, un gotet de llet, fulles de llorer i menta, sal i oli.

Una vegada les faves desgranades, es fan bullir amb aigua i sal fins que estan cuites, s'escorren i es reserven. A part, en una cassola, es fa un sofregit de ceba i tomata, amb la fulla de llorer i la menta. Quan ja està fet, es passa pel passa purés i es torna a posar a la cassola. A continuació s'hi afegeixen les faves amb el gotet de llet i es deixa bullir tot junt una estona per barrejar els gustos i ja es poden servir.

FAVES AMB CARAGOLS

Ingredients: Faves, caragols i sal.

Quan les faves ja són massa dures per a guisar (ja tenen totes la cella ben negra) es poden menjar amb caragols de la manera que tot seguit explicarem:

Es posen a coure (per separat) amb aigua i sal, els caragols i les faves. Quan això és cuit, es serveix també per separat; caragols en un plat i les faves en un altre. Amb una agulla de treure caragols, es treu un caragol i es punxa una fava i, tot seguit, caragol i fava es suca dins d'una vinagreta o s'unta amb all i oli.

PURÉ DE FAVES

Quan les faves ja són massa dures per menjar, amb paciència se'ls treu la pell i es posen a coure amb aigua i sal. Un cop cuites i escorregudes, en un plat i amb l'ajuda d'una forquilla, s'aixafen fins que queda una pasta homogènia (com si fos puré de trufes). Es poden menjar així mateix, però millor amb un raig d'oli per sobre.

Encara que seria lògic de pensar que les faves seques també són bones per menjar, fins ara no n'hem trobat cap recepta. Sí que sabem que hi havia gent que, un cop dures, els treia la pell (com per fer puré) i les deixava assecar per guardar-les per l'hivern.

A. Costafreda

Consell de redacció:

Felip Domènech i Costafreda
 Josep Gallart i Fernández
 Francesc Gallart i Fernández
 Lluís Gil i Fontanet
 Ricard Pons i Pico
 Maria Serra i Domènech
 Ramon Serra i Batlle
 Eulàlia Solà i Miró

Col·laboradors:

Cèlia Argilès i Andrés
 Alba Bosch
 Joan Cassola
 Adolf Costafreda i Castillo
 Neus Falcó i Manonelles
 Felip Gallart i Fernández
 Josep Gallart
 Jordi Mir i Porta
 Miquel Àngel Navarro i Solé
 Jordi Niubó i Nosas
 Maria Rodríguez
 Carme Sirvent i Garcia
 Ramon Serra i Batlle
 Eulàlia Solà i Miró

Fotògraf:

Ramon Serra i Batlle

Tirada: 350 exemplars

PORTADA:
 Cartell de benvinguda
 a la FESTA MAJOR.

INDEX

Pòrtic	3
La cuina d'abans	
<i>Der A. Costafreda</i>	4
Actualitat Artesenca	
<i>Der Cèlia Argilès</i>	6
Imatges de l'actualitat Artesenca	
<i>Der Ramon Serra</i>	9
Escola de futbol intercomarcal	
<i>Der La Junta de l'escola</i>	13
Motos (1a part)	
<i>Der Jordi Mir Porta</i>	14
La Sònia a l'Institut. Capítol 9	
<i>Der Alba Bosch</i>	15
Mots encreuats	
<i>Der M.A. Navarro</i>	16
25 anys del Grup de Recerques Terres de Ponent	
<i>Der A. Costafreda</i>	17
Amb poques paraules	
<i>Der Felip Gallart</i>	19
Jacint Verdager, entre la llegenda i el mite.	
<i>Der Eulàlia Solà</i>	20
La salut de cada dia	
<i>Der Carme Sirvent</i>	22
El pa nostre de cada dia	
<i>Der Maria Rodríguez</i>	23
El ball	
<i>Der Joan Cassola</i>	24
Les velles fotos d'Artesa	
<i>Der Josep Gallart</i>	25

Actualitat

ARTESENCA

VISITA GUIADA A LA SEU VELLA DE LLEIDA (16-06-02)

El diumenge dia 16 de juny pel matí, organitzat per l'Agrupació Cultural La Femosa, es va realitzar una visita guiada a la Seu Vella de Lleida que va comptar amb 25 participants. El guiatge i les explicacions sobre el monument van anar a càrrec de la Núria Piqué, guia oficial del monument. La visita, que va durar un parell d'hores, amb el suport d'aquesta persona experta en la història i arquitectura d'aquest monument emblemàtic de les Terres de Ponent, va ser molt amena, interessant, instructiva i profitosa. Durant el recorregut es va visitar també l'exposició *la memòria dels Montcada*, instal·lada a la capella de Jesús, que havia estat restaurada en el context de les obres de la Porta dels Fillols i en la qual s'exposaven diverses peces que havien format part de la capella dels Montcada, ubicada a la capçalera de la mateixa Seu Vella, els béns exposats representaven un bon testimoni del poder d'aquesta nobiliària família lleidatana.

REVELLLA DE SANT JOAN (23-06-02)

El dia 23 de juny, es va celebrar la *revetlla de Sant Joan* a la Plaça Major. L'orquestra *Fantàstica* va posar la nota musical i la quitxalla evidentment van ser els que més bé s'ho van passar tirant petards.

L'Associació de Joves d'Artesa de Lleida, fou l'encarregada del servei de bar, on s'hi podia trobar les típiques *coques de Sant Joan*.

El bon temps va fer que la plaça estigués plena de gom a gom.

FESTA MAJOR 2002 (4/7-07-02)

Del 4 al 7 de juliol, va tenir lloc la celebració de la *Festa Major*, de la nostra vila, la qual no va tenir cap afer especial a destacar, i com cada any, els actes van ser si fa o no fa, similars. Això sí, actes per a tothom, petits i grans, per tal d'aconseguir que la mateixa arribi al major nombre de persones.

Tots els actes van estar força concorreguts i amb una elevada participació. Reproduïm a continuació el programa de la Festa:

Dia 4 de juliol

.- De les 11 del matí fins a les 2 del migdia i a la tarda de 5 a 8, *JOCS AQUÀTICS* a les piscines.

.- A les nou de la nit *partit de futbol*, entre solters i casats.

.- A les 10 de la nit, *sopar de germanor* amb *ROSTIDA DE CARN DE PORC* per a tothom.

.- A les 12 de la nit, *ball de revetlla* amb l'orquestra *GLACÉ*.

.- A les 3 de la matinada *disco mòbil TETE PRODUCTIONS*.

.- A les 5 de la matinada, *cercavila* per tots els carrers del poble amb la *xaranga LOS LABRADORES*.

Dia 5 de Juliol

- A 2/4 de 12, 4ª BICICLETADA amb concentració a la plaça Major per iniciar el recorregut.
- A la 1 del migdia, FESTA DE L'ESCUMA, a la pista poliesportiva.
- A les 7 de la tarda cercavila medieval amb els TITIRITEROS de BINEFAR
- A 2/4 de 9 del vespre, ball de tarda amb l'orquestra BELLISIMA.
- A les 12 de la nit, espectacle musical amb l'orquestra BELLISIMA.
- A les 2 de la matinada ball de nit amb l'orquestra BELLISIMA.
- A les 4 de la matinada, actuació del grup CENTAURO.

Dia 6 de Juliol

- A 2/4 d'1 del migdia representació l'obra de titelles *la faula de la guineu* pels TITIRITEROS DE BINEFAR a la Plaça Major.
- A les 6 de la tarda actuació del CIRCNIC amb l'espectacle *Pífies*.
- A les 7 de la tarda actuació dels Castellers de Lleida a la Plaça Major.
- A les 9 del vespre, ball de tarda amb l'orquestra NUEVA ETAPA.
- A les 12 de la nit concert amb l'orquestra NUEVA ETAPA.
- A les 12 de la nit correfocs amb els DIABLES DE CERVERA.
- A 2/4 de 2 de la nit, ball de nit amb l'orquestra NUEVA ETAPA.
- A les 4 de la matinada, ball amb el grup DE NOCHE.

Dia 7 de Juliol

- Durant tot el dia, al recinte de les piscines, *Campanya per l'esclerosi múltiple MULLA'T*.
- A les 9 del matí tirada de bitlles a la plaça del Freginal.
- Des de les 11 del matí parc infantil al recinte polisportiu (tren, inflables...)
- De 4 a 8 de la tarda circuit permanent de pocket-bibes al Passeig del Cementiri.
- A les 6 de la tarda, Globus aerostàtic al camp de futbol.
- A 2/4 de 9 del vespre, ball de nit amb el grup TITANIC'S

FI DE CURS DE L'ESCOLA DE MÚSICA (9-07-02)

L'Escola de Música d'Artesa, va dur a terme els actes de fi de curs escolar, a la Sala de la Llar del Poble.

Tots els nens i nenes van demostrar les qualitats musicals adquirides al llarg del curs, i es va fer una petita presentació de l'orquestra de cambra, a la qual hi va assistir l'Orquestra de Cambra del Sícoris, per tal de reforçar i fer més lluïda la presentació

ACTIVITATS LÚDIQUES A LES PISCINES

Durant la segona quinzena de juliol, i dins el marc de les piscines municipals, s'han dut a terme els *cursets de natació* de tota la quitxalla, que en nombre elevat, s'han iniciat o perfeccionat en el món de la natació.

Aquest curs està organitzat per l'Associació de Mares i Pares del col·legi públic *Els Til·lers*, i l'èxit assolit va fer que durant el mes d'agost es reempregués de nou aquesta activitat si bé amb un nombre menys elevat de participants.

Durant els caps de setmana d'estiu s'ha realitzat, a les piscines municipals, la projecció de pel·lícules de cinema cada diumenge, tot i que el temps, no ha acompanyat massa. Igualment els dissabtes hi ha hagut actuacions musicals diverses, d'on és de destacar l'actuació del *Beethoven*.

REVELLLA DE SANT JAUME (27-07-02)

El dissabte dia 27 de juliol de 2002 se celebrà la *revetlla de Sant Jaume* amb la tradicional *processó dels fanalets*, que va sortir des de la punta del carrer de Sant Ramon.

La quitxalla va lluir els seus fanals, molt d'ells elaborats manualment al taller que s'organitza per als nens i nenes que van a l'esplai. La processó va anar fins a la Plaça Major acompanyada dels GRALLERS D'ARTESA. Acte seguit el grup musical TRÒPIC, va aconseguir fer ballar petits i grans.

El servei de bar, va anar a càrrec de l'Associació de Mares i Pares d'alumnes del col·legi públic *Els Til·lers*.

ADJUDICACIÓ D'OBRES D'URBANITZACIÓ

El ple de l'ajuntament del dia 25 de juliol, va adjudicar les obres d'urbanització del carrer de Jacint Verdaguer – separata- i d'urbanització del carrer del Solsonès i annexos.

Les empreses adjudicatàries van estar les següents:

COBRA INSTALACIONES Y SERVICIOS SA, pel preu de 83.052,65 euros, en el cas del carrer de Jacint Verdaguer, i *TULE S.A.* per un import de 183.885,66 euros en el carrer Solsonès.

En els dos casos l'adjudicació per subhasta ha estat inferior al preu de licitació.

Amb aquestes dues actuacions es donarà serveis bàsics a 2 carrers: el carrer de Jacint Verdaguer, situat en perpendicular amb el carrer Hortes, i que afronta amb l'ampliació de la zona escolar, i el carrer del Solsonès que connectarà amb els nous terrenys objecte d'urbanització i edificació per part de l'empresa *PROGRIART SL* en la zona coneguda com l'era del Sangenis.

APROVACIÓ DE LES DUES FESTES LOCALS PER A L'ANY 2003.

El ple de l'ajuntament a la seva sessió del dia 25 de juliol, va escollir els dos dies de festa local, no recuperables i retribuïbles, que cada any fixen els municipis, i que van quedar establerts per unanimitat en els dies 17 de gener, *Sant Antoni*, i 15 de maig, *Sant Isidre*.

FORMULACIÓ D'AL·LEGACIONS A L'ESTUDI D'IMPACTE AMBIENTAL I DE CONCENTRACIÓ PARCEL·LARIA DEL CANAL SEGARRA-GARRIGUES

El dia 4 de juliol de 2002 es va dictar decret de l'alcaldia, el qual va ser ratificat per unanimitat a la sessió del ple del dia 25 de juliol, pel qual s'han formulat al·legacions a l'estudi d'impacte ambiental i de concentració parcel·laria del canal Segarra-Garrigues, ja que el mateix conté una detallada ex-

plicació sobre la important presència d'aus estèpiques a la zona d'influència del canal i sobre les mesures correctores i de protecció que s'hi han previst. En aquest estudi d'impacte ambiental, es destaquen especialment els impactes que el projecte de regadiu produirà sobre els hàbitats estèpiques, sobre la hidrologia superficial i subterrània i sobre el patrimoni cultural.

L'al·legació es fonamenta en 3 punts:

·Exclusió de zones reglables sense justificacions fonamentades i sense un criteri d'equanimitat clar.

·Inconcreció sobre la protecció de les zones d'avifauna, sobre la declaració de ZEPA i sobre les mesures correctores proposades.

·Vulneració de drets històrics i implantació d'un nou greuge dins del terme municipal d'Artesa de Lleida.

L'ajuntament va oferir la possibilitat als veïns que ho volguessin de presentar també aquesta al·legació.

FESTA CTRO NIGHT (14-08-02)

El dia 14 d'agost, l'Associació de joves d'Artesa de Lleida, va dur a terme una festa amb el nom de *CTRO NIGHT*, on la música techno va ser la protagonista.

Uns dos-cents joves, van aplegar-se per tal d'escoltar la música de la mà de 4 DJ'S: *Jorge Bisesti, Anibal, Jordi Escolà, i Marc Mateu*. Aquest darrer, és un aficionat del nostre poble, el qual es va oferir a participar en aquesta trobada.

La música electrònica, va sonar al llarg de tota la nit fins ben avançada la matinada.

Cèlia Argilés

Imatges de l'Actualitat Artesenca

Ramon Serra

Visita a la Seu Vella

Actuació dels Castellers de Lleida

Actuació de TETE PRODUCTIONS

Globus aerostàtic

Rostida de carn

Festa de l'escuma

Actuació del grup
CIRNIC

Parc Infantil

Campanya Mulla't

Venda de samarretes per la campanya Mulla't

Actuació del Beethoven

Actuació dels alumnes de l'Escola de Música i l'Orquestra de Cambra del Sícoris

ESCOLA DE FUTBOL INTERCOMARCAL, UNA NOVA PROPOSTA ESPORTIVO-EDUCATIVA

La temporada que estem a punt d'iniciar començarà amb la creació d'una nova Escola de Futbol, l'hem batejada amb el nom d'Escola de Futbol Intercomarcal, ja que es nodrirà de jugadors de tres comarques diferents.

L'Escola de Futbol Intercomarcal estarà formada pels jugadors del CF. Torregrossa, el CF. Artesa de Lleida, el CF. Puigverdenc i el CF. Juneda. Aquesta nova escola neix amb l'objectiu principal de millorar i controlar l'evolució integral de tots els jugadors que en formin part, tant a nivell de pràctica esportiva (futbol) com de desenvolupament personal dins i fora del terreny de joc.

Neix amb la voluntat dels quatre clubs que han participat en l'elaboració de l'Escola com a club nou, d'oferir una oferta esportivo-formativa de qualitat, que ajudi a cada un dels jugadors a desenvolupar el màxim les seves capacitats, seguint de forma individualitzada el procés d'evolució de cada un d'ells i d'aquesta forma fer que s'assimili al màxim el treball a realitzar tant a nivell d'entrenaments, formació com de partits.

Pensem que cal treballar per desenvolupar l'autonomia dels nens i afavorir a la vegada la sociabilitat i l'esperit de cooperació amb el grup per damunt de tot. En les primeres edats serà molt important jugar pel plaer de jugar deixant de banda totalment el resultat, reduirem d'aquesta forma l'ansietat que aquest objectiu produeix i certes conductes negatives que són producte d'aquesta ansietat. Això no vol dir que no busquem ser competitius, sinó que aquest no serà la nostre principal finalitat. Es buscarà la participació de tothom deixant molt clar que dins d'un equip tothom és igual d'important, intentant que tots siguin protagonistes en algun moment, reforçant d'aquesta forma el treball que dia a dia realitza el nen.

En aquest procés hi tindran un paper molt important els entrenadors, ja que hauran d'actuar com a educadors per afavorir aquesta formació integral. Cal tenir present que per a nosaltres és tant important el comportament dins del terreny de joc, amb els companys, adversaris i àrbitre, com fora del terreny de joc. Per això hi haurà unes normes de conducta clares, així com uns hàbits i unes actituds positives que seran les que el nen haurà d'anar assolint a mesura que avanci el seu procés d'aprenentatge. Per tal de tenir un control sobre aquest procés d'aprenentatge, els pares re-

bran un informe personalitat del seu fill cada trimestre. D'aquesta forma es podrà seguir l'evolució del nen, així com també reconduir possibles actituds negatives que poden sorgir al llarg de la temporada.

L'Escola no es marca uns objectius a curt termini, sinó que el nen anirà cobrint diferents etapes a mesura que canviï de categoria. En cada una d'aquestes etapes els objectius a assolir estaran totalment adaptats a la capacitat d'aprenentatge del nen, tant pel seu desenvolupament motriu com nerviós. El procés d'aprenentatge s'ha dividit en tres etapes, etapa d'iniciació esportiva (equips prebenjamí i benjamí), etapa de perfeccionament I (equips aleví i infantil) i etapa de perfeccionament II (equip cadet i femení).

L'Escola de Futbol Intercomarcal té una previsió de 140 jugadors entre les categories

prebenjamina, benjamina, alevina, infantil, cadet i femenina.

La distribució dels equips serà la següent:

- 2 equips de prebenjamins (un entre Puigverd i Artesa i l'altre entre Torregrossa i Juneda).
- 2 equips de benjamins (un entre Puigverd i Artesa i l'altre entre Torregrossa i Juneda).
- 2 equips alevins (per anys de naixement).
- 1 equip a Puigverd
- 1 equip a Torregrossa
- 1 equip infantil (jugarà a Artesa de Lleida)
- 1 equip cadet (jugarà a Juneda)
- 1 equip femení (jugarà a Juneda)

Els dies d'entrenament seran els dimarts i els dijous i els desplaçaments per entrenar es realitzaran amb autocar.

L'equipatge vol representar els colors dels equipatges dels quatre clubs implicats i serà amb camiseta roja i blava (amb dues úniques franges), pantalons i mitges blancs.

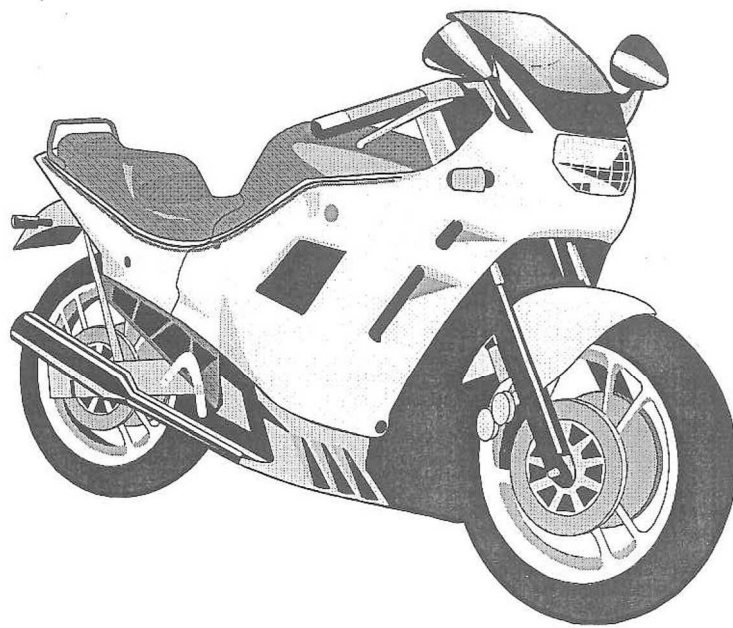
ANIMEU-VOS A PARTICIPAR EN AQUESTA NOVA OFERTA ESPORTIVO-EDUCATIVA !

La Junta

MOTOS (1RA PART)

Qui no ha volgut mai una moto de jove (suposant que n'hi havia)? Doncs encara que abans no fos corrent veure'n o que els joves en demanessin, ara sí. Les motos tenen una mena d'atracció sobre els joves una sensació que els atreu. Tot comença amb el germà d'un que en té i llavors l'altre també en vol i s'acaba que la té tothom. La veritat és que si s'ha de ser imparcial i objectiu, s'ha de reconèixer que té certs avantatges: pots anar a llocs on amb la *bici* o a peu tardes massa, tens més mobilitat que amb la *bici* (pots anar a més llocs) i no hi ha problema per aparcar. Aquestes són coses que fan que en vulguis una, però n'hi ha d'altres de no tan bones: sempre hi ha el qui vol descarregar l'adrenalina, és bastant inconscient i imprudent, i exposa la vida, es compra la moto per córrer, fer curses, saltar, fer *trombos*..., després hi ha el típic *es que saps què?, està de moda (clar, clar, però a tu no te'n tocarà pensen els pares, tot i que acaben cedint sota el poder de convenciment de cinquanta mil converses i hores d'empudegament dels fills)*, i també hi ha l'excusa *és que la tenen tots* (encara que *tots* siguin dos de quinze).

Així que no tot són avantatges i a més els diners són de les coses que més contradiuen el fet de comprar, i no és pel que val la moto ni el carnet, ni res per l'estil (que ja és prou) sinó que és l'assegurança, i que no dic cap mentida

afirmant que havent pagat tres o quatre anys d'aquesta, ja superes el preu de la moto. Penso que les asseguradores no escatimen a l'hora de cobrar i que això és un factor pel qual tanta gent va sense assegurança pel món. Després també hi ha les multes, sobretot per no portar el casc, córrer massa, l'alcohol o anar dos en moto d'un i sense casc, i els motoristes no s'adonen que els multen pel seu bé, i que si ho fessin correctament no pas-

saria res (tot i que és difícil pensar així davant una multa, que no estaria malament), i després ja vénen els accidents, que aquest ja és un tema que coneix tothom i que no cal tocar gaire ja que no fa cap gràcia i tothom té dret a opinar el que vulgui sobre aquesta qüestió.

En aquesta primera part he expressat unes quantes idees i en la segona: parlar de l'edat pel carnet de cada moto, marques més usuals, preus estimatius, tipus d'assegurances... (tot consultat i sense errors).

Jordi Mir Porta

LA SÒNIA I L' INSTITUT

Capítol 9 <Decisions>

RESUM: En el passat capítol vam descobrir què l'Anna era l'autora del "grafitti" i que el seu comportament i tot el que feia es devia al seu enamorament del Marcel. Però el Marcel encara no sabia res de tot això i la Sònia es va decidir a buscar-lo i explicar-li.

Érem a finals de maig, el curs havia passat d'una manera fugaç, sense que gairebé me n'adonés. Bé, encara no s'havia acabat del tot, i a mi encara em quedaven molts assumptes pendents.

- He de parlar amb tu. - vaig dir al Marcel.

- L'Anna ja m'ho ha explicat tot. Però encara no entenc per què ho va fer. Hi he estat donant voltes i...

- Només ho feia per gelosia. No m'estranya, tants anys enamorada de tu...

- L'Anna, enamorada de mi? D'on ho has tret això? - va dir el Marcel molt sorprès.

- M'ho va explicar la Mariona, pensava que ja ho sabies... Es veu que va fer el *grafitti* i et va dir què l'havia fet jo perquè t'enfadessis amb mi.

- És clar, per això m'ha demanat el de la festa de fi de curs... Ho sento, me n'he d'anar, ja parlarem.

- Espera! Què és lo de la festa de fi de curs? Marcel!

El Marcel va marxar amb pas decidit. Jo em vaig quedar allí plantada com una imbècil sense saber què fer. Però què era el de la festa de fi de curs? Ni tant sols sabia que fèiem una festa!

L'endemà a classe el professor de socials ens va manar un treball sobre la Primera Guerra Mundial. Ens va posar en grups de dos i a mi em va tocar fer-lo amb la Núria. La Núria era maca i molt prima. Jo i la Mònica sempre havíem sospitat que era anorèxica. A més últimament tenia un comportament estrany a classe, estava més callada i moltes vegades anava sola. Ara, gràcies a aquell treball, podria saber més coses sobre ella, aquella noia amb la qual gairebé no hi tenia relació.

- Molt bé Sònia, jo si vols t'ajudaré. M'encanten els teus casos de detectiu-em va dir la Mòni-

ca.

- No te n'enfotis! Ja semblés el Marcel quan intentàvem descobrir lo del *grafitti*!

- Vaja, sí! Com va anar la conversa amb el Marcel, com va reaccionar?

Després de explicar-li tot el que va passar li vaig preguntar a la Mònica si sabia alguna cosa d'aquella festa de fi de curs.

- No, no en sé res... Però, espera un moment! El pare de l'Anna és el president de l'associació de pares i mares d'alumnes... Per això ella ja en sap alguna cosa... Tranquil·la Sònia que el curs s'acaba i no tardaran gaire a explicar-nos tot això de la festa de fi de curs.

Va sonar el timbre i vaig intentar enxampar el Marcel. Però era massa tard, havia marxat ràpid perquè tenia partit de futbol. Havia de parlar amb ell el més aviat possible. Vaig pensar de trucar-lo al cap d'una estona d'arribar a casa, quan ell ja hagués acabat el partit, però jo hauria d'anar a casa de la Núria, a fer el treball.

Vaig agafar uns quants llibres i enciclopèdies per buscar informació i el meu pare em va portar fins la casa de la Núria. Em va rebre molt contenta, la vaig trobar diferent que a classe, més simpàtica.

- Ara la meua mare ha marxat, estarem més tranquil·les. A més ens ha deixat berenar preparat, si vols parem una estona i ens el mengem. - va dir la Núria al cap d'una hora de treball.

-Molt bé, estic cansada, anirà bé un descans.

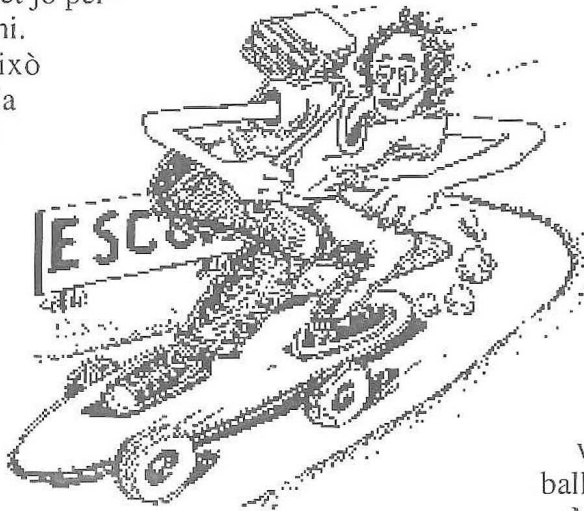
La Núria va portar una safata plena de magdalenes i xocolata. Es va quedar sorpresa quan li vaig dir que no m'agradava la xocolata al veure que només em menjava les magdalenes.

- Espera, vaig al lavabo, ara vinc.

Ara era un moment clau per descobrir la veritat sobre la Núria. Va pujar les escales i la vaig seguir a poc a poc perquè no se'n adonés.

ATENCIÓ: No et perdís el pròxim capítol on la Sònia sap per fi la veritat sobre la Núria. També sabem de què tracta la festa de fi de curs i què és el que amaga el Marcel.

Alba Bosch

MOTS ENCREUATS

de M. A. Navarro

(Solucions a la pàgina 30)

HORITZONTALS: 1. Universal, que són d'arreu. 2. Nom de diversos emperadors germànics. Mesures el pes. Restaurant Italià. 3. Relativa a la persecució. 4. Ritu Litúrgic. En grec "cel". Atmosfera. 5. Fem servir el nas. Dintre de les ostres i d'altres espècies. 6. Faries positives les imatges d'un negatiu. 7. Vocal. Al revés, contrari de tornant. Cistell, panistre. 8. Quatre vocals. Recipient de cuina. Nostre Senyor. 9. Fet arribar, enviat. Dels Andes. 10. Per abric en falten noranta-nou. Al revés, bellugar, moure. Consonant. 11. La d'Espanya és la Sofia. Aspra al paladar. 12. Al revés, engoleixi, ingereixi. Cognom del director de "Doctor Zivago".

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												

VERTICALS:

1. Que no és el propietari absolut. 2. Famosa òpera de Verdi. Privades de la vista, cegues. 3. Germana, religiosa. En plural, ostiariat, clergue. 4. Mil. Estat de l'Amèrica del Sud, capital Paramaribo. Sodi. 5. Òpera, però menys. Al revés, el qui ha engendrat. 6. Relativa al pecat. Mil. 7. Al revés, nuu, faig nusos. Paper que dóna dret a certes coses. Molt relacionat amb els interessos bancaris. 8. En femení, de Letònia. Que prescindeix de la religió. 9. Prefix grec que vol dir "igual". Més que àngel. 10. Consonant. Porció, part. Donaré. 11. Al revés, capgiraré, bolcaré. Bari. 12. Que estan unides pel cos. Igualment, igual.

25 ANYS DEL GRUP DE RECERQUES DE LES TERRES DE PONENT

El diumenge dia 14 de juliol, a la Biblioteca Municipal de Bellpuig, es va presentar el llibre: *GRUP DE RECERQUES DE LES TERRES DE PONENT, Vint-i-cinc anys d'estudis locals* de diferents autors i editat pel mateix Grup de Recerques. De fet, el llibre s'havia d'haver presentat ja l'any passat, però per diferents raons no va poder ser. Com a persona vinculada al GRTP (ens hi vam incorporar unes quantes persones de *La Femosa* ja des del començament), m'és grat parlar una mica de la vida d'aquest grup:

El *Grup de Recerques de les Terres de Ponent* (GRTP), va nàixer per iniciativa de mossèn Joan Camps, llavors vicari de Bellpuig, l'any 1976, amb el nom de *Grup de Recerques de les Terres Lleidatanes*. El canvi de nom de *Terres Lleidatanes*, pel més escaient *Terres de Ponent*, es va fer l'any 1980. La finalitat d'aquest grup era (és) fomentar tota mena de treballs d'investigació i recerca sobre qualsevol tema (arqueologia, història, llenguatge, folklore, etnografia etc.) relacionat amb les nostres comarques i els seus pobles. Per aquesta fi es van engegar tot un seguit de trobades en pobles diferents amb el nom de *Jornades de Treball* on, els estudiosos local, llegien els seus treballs de recerca (acabats o no) i cada component del grup hi podia aportar, a més de les seues opinions, els seus coneixements sobre el tema exposat. Aquests treballs, un cop enllestits del tot, eren publicats pel mateix GRTP. D'aquestes jornades de treball, fins ara, se n'han fet 33, la segona i la tretzena de les quals, es van fer al nostre poble els anys 1976 i 1986. Del fruit d'aquestes jornades n'ha sortit, fins ara, una vintena de publicacions a les quals hi han col·laborat, en estudis curts o monogràfics, més de cinquanta estudiosos.

Joan Camps, no només va ser l'impulsor del grup, sinó que en va ser també la seua ànima fins

que, per culpa de la seua llarga malaltia, va haver de deixar de ser-ne el coordinador. A partir d'aquest moment el GRTP entrà en una regressió que, esperem, que només sigui passatgera. De fet aquesta, trentaresena Jornada de Treball de Bellpuig, volia ser també, a part de la presentació del llibre i de retre un merescut homenatge a mossèn Joan Camps (el qual, malgrat la seua voluntat, no va poder ser present a l'acte), una ocasió per parlar del futur del GRTP, per aquest motiu es va organitzar una taula rodona amb representants de 14 grups d'estudiosos de diferents pobles de les nostres comarques, entre els quals hi havia Josep Gallart com a membre de *La Femosa*. D'aquesta taula rodona en va sortir la voluntat de seguir treballant fent itinerants com fins ara, les Jornades de Treball que tants bons fruits han donat en aquests vint-i-cinc anys. Miquel Torres, de Sant Martí de Maldà, en serà el nou coordinador.

Dit això, així en poques paraules, potser hom no es pot fer una idea gaire aproximada, del que ha representat el GRTP per la cultura de les nostres comarques, però si poguéssim fer una ullada endarrera, tot just acabat el llarg temps de la dictadura que tant va treballar per fer desaparèixer la nostra cultura, veuríem que, en realitat, el GRTP va ser un veritable impulsor per iniciar, enllestir i divulgar un munt de treballs de diferent mena, però això no és tot. Al reunir-se estudiosos i altra gent preocupada per la cultura o per coses de la cultura en general de les nostres comarques, en cada *Jornada de Treball*, hi havia també la informació que ens passaven la gent d'un grup a l'altre, per poder començar a treballar, des del nostre poble, sobre altres temes que havíem deixat desatesos. Nosaltres, des de *La Femosa*, per exemple, havíem treballat més que res en el camp de l'arqueologia, i gràcies al caliu que es respirava dins del GRTP, vam rebre els estímuls necessaris per

Intervenció del representant de La Femosa
a la reunió de Bellpuig

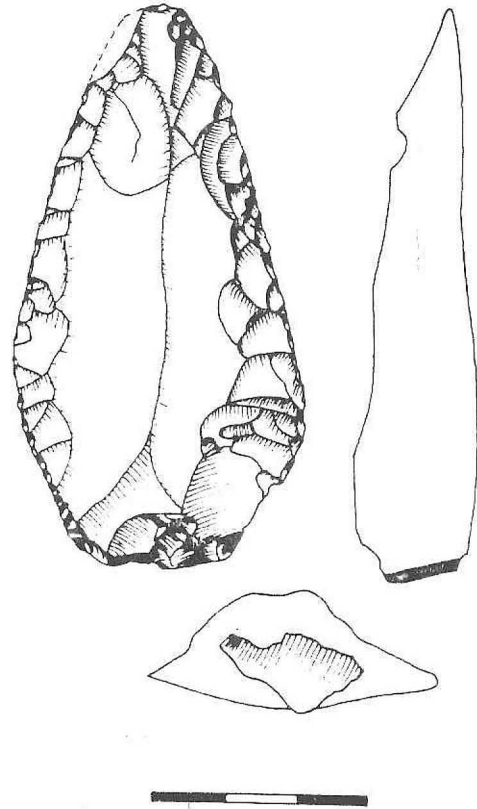
començar a recollir tot el que fa referència a la cultura popular i altres temes locals com la història, el patrimoni, la toponímia etc.. Un grup engrescava l'altre i això, a la llarga, ha estat un enriquiment considerable que en ha beneficiat a tots.

A Bellpuig, una vegada més, vam posar fil a l'agulla perquè aquesta gran família pugués continuar treballant i fent de llevat per fer possible el sorgiment de noves iniciatives culturals de les quals, malgrat tot el temps que ha passat i malgrat que sembli que ara amb la democràcia tot va més bé, n'estem encara mancats perquè, des de l'administració, no es donen com caldria els impulsos necessaris que motiven les persones a posar-se a treballar en estudis locals de poca rellevància més enllà de les parets del propi municipi. La cultura ho és tot, i nosaltres que n'estem tan mancats, hem de fer el possible per què l'eina que representa el Grup de Recerques de les Terres de Ponent continuï ben viva.

Si tot va com esperem, és molt probable que la propera *Jornada de Treball* del GRTP, es faci a Artesa. Si és així, ja tindrem temps de parlar-ne de més a prop.

A. Costafreda

XVIII JORNADA DE TREBALL GRUP DE RECERQUES DE LES TERRES DE PONENT

ARTESA DE LLEIDA
15 DE JUNY DE 1986

Mossen Camps i J. Gallart a la jornada de treball
d'Artesa de Lleida (1986)

AMB POQUES PARAULES

Al Josep Gallart i Gallart

El dia que vas fer 78 anys ens vas dir a tots que estaves content perquè havies vist sortir i pondre's el sol un cop més. T'havies preparat especialment per aquell dia tot i que les cames tot just et sostenien. La teva era una saviesa antiga, rústica, directa, elemental. La saviesa de qui sap que la plenitud de la vida depèn d'unes poques coses: no fer mal a ningú, no desitjar cap mal a ningú, fruit plenament d'allò que tens i ambicionar només una existència senzilla al costat d'aquells que de veritat estimes. Veure sortir i pondre's el sol damunt les tomaqueres i els enciams de l'hort.

Els que t'hem conegut sabem que eres fonamentalment un home accessible, comunicatiu, jovial, alegre, dotat d'un gran sentit de l'humor. Sempre tenies als llavis la facècia divertida i aquella rialla just esbossada, una mica irònica, amb què contemplaves el fruit adelerat de l'existència.

Els que t'hem conegut sabem que has passat per la vida carregat de bonhomia i de bon humor. Ens volies alegres i bons. Sovint ens deies dues frases que resumeixen l'essència de l'ètica més pro-

funda i fonamental: *fes i deixa fer, allò que no vulguis per a tu no ho vulguis per a ningú*. Ens volies bons i alegres perquè sabies, punyetero, que la bondat i l'alegria són els millors camins per ésser feliços. I tu ens estimaves de veritat, ens volies bé, a nosaltres, la teva petita família; i a la teva altra gran família, el teu poble, Artesa de Lleida.

Cal dir-ho així, i sempre així, tot i saber que tu des d'algun lloc, si és que ens escoltes, si és que hi ha algun lloc, amb el teu posat bonhomiós esbossaries la teva rialla irònica per replicar que no n'hi ha per tant, per a dir que són faves comptades que allò que compta de veritat són els records que deixem en aquells que estimem i ens estimen. Nosaltres no et diem adéu, pare, nosaltres sempre servarem de tu el millor

record i enyorarem el teu somriure.

Artesa de Lleida, 23 de juliol de 2002.

Felip Gallart

JACINT VERDAGUER, ENTRE LA LLEGENDA I EL MITE.

És difícil parlar de mossèn Cinto- commemorant des d'aquestes planes de *la Femosa* l'any Verdaguer- d'una manera desapassionada o si més no distant; si ho féssim traïríem l'essència mateixa de la seva personalitat. Què hi ha de cert i de falac en la seva biografia?. Es veritat que mogué -a part de la ploma- sentiments, propis i aliens amb una forta càrrega emotiva.

Jacint Verdaguer és un dels autors més importants de la Renaixença, moviment que ,després de tres segles de feble activitat de la literatura culta, es presenta com a restaurador de la llengua, la literatura i la cultura catalanes, en forma de presa de consciència col·lectiva i que es produí paral·lelament amb la desclosa del Romanticisme a mitjans del segle XIX.

Nascut a Folgueroles (1845), als deu anys ingressa al seminari de Vic. Als vint anys participa als Jocs Florals de Barcelona i obtingué dos premis, fet que el posà en contacte amb les personalitats més rellevants de la Renaixença (Milà i Fontanals, Marià Aguiló...). El 1874, per tal de guarir-se d' una anèmia cerebral, se' l destina com a capellà del vaixell *Guipúzcoa* que feia el trajecte regular a l'Havana durant dos anys; així enllestia un dels seus dos grans poemes èpics *l'Atlàntida* alhora que en creava d'altres, entre els quals destaca *l'Emigrant*:

*Dolça Catalunya
Pàtria del meu cor
Quan de tu s'allunya
D'enyorança es mor..*

....

Diu la lletra musicada per A. Vives i cantada per tantes corals d'arreu de Catalunya. En aquest sentit també cal citar *El Virolai*. Posteriorment Verdaguer entra a formar part de la família del marquès de Comillas com a capellà i almoïner de la família. S'encarregava de celebrar la missa diàriament després de la mort del fill, els feia de confessor i distribuïa generosament entre els pobres els diners que amb aquest objectiu li donava la família. Seran

aquests anys els més plàcids de la seva vida.

L'any 1877 rep amb *l'Atlàntida* el premi de la Diputació de Barcelona als Jocs Florals. D'aquesta etapa fins al 1886 són entre altres el poema *Oda a Barcelona*:

*Avant ciutat dels Comtes, de riu a riu ja estesa,
Avant, fins on empenga ta nau Omnipotent;
T'han presa la corona, la mar no te l'han presa;
Del mar ets reina encara;
Ton ceptre és lo trident.*

...

També elabora el seu gran poema èpic *Canigó*, "*...on s'harmonitzen admirablement el sentiment de la terra, la llegenda i la història*", segons Antoni Comas. Un dels passatges més bells és el diàleg entre els dos campanars el de Sant Miquel i el de Sant Martí

*-Ai! ell ventà les cendres venerables
del comte de Rià, mon fundador;
convertí mes capelles en estables,
i desnuats los àngels pels diables
en eixos cims ploraren de tristor*

...

*Lo que un segle bastí l'altre ho aterra,
Mes resta sempre el monument de Déu;
I la tempesta, el torb, l'odi i la guerra
Al Canigó no el tiraran a terra,
No esbrançaran l'altívol Pirineu.*

El 1886 a conseqüència d'un viatge a Terra Santa, la vida de mossèn Cinto experimenta una fortíssima commoció. L'estada a l'escenari de la vida i de la mort de Jesús de Natzaret el trasbal·sen Tal com comenta Joan Torrent i Fàbregas al llibre: *Jacint Verdaguer resum biogràfic* (Barcelona 1952) p. 66 "*La pròpia vida fins ací se li apareix buida i ben distinta dels propòsits que es féu. Com havia esmerçat aquells anys?: dotze anys de vanaglòria, acceptant honors i distincions, i consentint d'ésser lloat i envejat com*

a poeta...”

En aquest punt Jacint Verdaguer extrema el seu zel com a almoïner : no té prou diners per eixugar la misèria i cada cop en demana més. Tot li sembla poc per donar-ho als pobres; menja malament i vesteix pobrament. Paral·lelament com diu l'estudi de diferents autors coordinat per Antoni Comas (*Literatura catalana dels inicis als nostres dies* p. 266) "Verdaguer coneixedor d'alguns casos de suposada possessió demoníaca, inicia la pràctica de l'exorcisme a la "casa de l'Oració" del carrer de Mirallers i fins i tot a la pròpia casa del marquès de Comillas, a l'estança que li havia estat assignada"

Com a resultat d'aquesta nova actitud la casa del marquès comença a omplir-se de menesterosos i també d'espavilats que veuen en Verdaguer una font de diner fàcil. Posteriorment el bisbe de Vic, el Dr. Josep Morgades, d'acord amb el marquès de Comillas, el reclamà a la seva diòcesi i l'obligà a residir al santuari de la Gleba. Ell és plenament conscient de la nova situació de manca de llibertat i s'expressa a través dels articles a la premsa publicats amb el títol de *En defensa pròpia* perquè se sent incomprès i empresonat.; finalment fugí cap a Barcelona sense fer cas de les amonestacions del bisbe. Anà a instal·lar-se a casa d'uns antics protegits seus: la família Duran. Aquesta situació acabà suspenent Verdaguer de la tasca de capellà. Patí també una mena de boicot oficial. Als Jocs Florals ja no es valoraven les seves poesies i el governador civil de Barcelona rebé la demanda per part de les autoritats eclesiàstiques de detenir mossèn Cinto i confinar-lo novament al santuari de la Gleba. Però no complí el desig, per una altra banda tenia les simpaties del poble i un grup de joves poetes li van encomanar la direcció d'una revista : *L'Atlàntida*. Finalment per intercessió dels bons oficis de l'arquebisbe i dels Pares Agustins de Madrid, el 1898 li foren restituïdes les facultats eclesiàstiques mentre fou destinat a l'església de Betlem de Barcelona. Aquest és el Verdaguer del final dels seus dies: malalt, pobre,

desvalgut i marginat pel poder.

L'any 1902 caigué malalt de tuberculosi. Comença un moviment d'ajut. Fou traslladat a Vil·la Joana (Vallvidrera), propietat d'un excaldalder de Sarrià i assistit pel Dr. Robert. Morí el 10 d'agost d'aquell mateix any. Francesc Cambó féu traslladar les seves despulles al Saló del Consell de Cent de Barcelona on quedaren exposades al públic. L'enterrament fou multitudinari: es repartiren cent mil còpies de *l'Oda a Barcelona* i encara quedaren curts.

Pel que fa a la seva obra cal remarcar que tant les composicions inicials de caire més popular, com els poemes èpics *l'Atlàntida* i *Canigó*, com les seves composicions més marcadament religioses *Idil·lis* i *cants místics*, *Flors de calvari*, com

les més patriòtiques al·lusives a la història de Catalunya i a les seves llegendes i tradicions on s'inclou entre altres el poema èpic citat *Canigó*, gaudeixen d'un lèxic riquíssim, una sintaxi genuïna, un ritme excel·lent tant en la prosa com en el vers. Com diu Antoni Comas:

"Llegir Verdaguer no solament és una complaença d'un món meravellós i afectiu, submergir-se en una deu d'imaginació i de fantasia, viatjar per la nostra història més entranyable i estimada, conèixer més bé els nostres costums i les nostres tradicions, sinó aprendre una gran lliçó de la nostra llengua"

Eulàlia Solà

Bibliografia

- VERDAGUER, Jacint: *Canigó*, Ed. 62
 VERDAGUER, Jacint: *Obres completes*.
 Biblioteca Perenne, nº 1, 4arta Ed., Barcelona 1964.
 COMAS, Antoni: *Antologia de la literatura catalana* Ed. Andros, p. 165 i ss.
 CASTELLET, J.M.; MOLAS, J: *Antologia gen. de la literatura catalana* Ed. 62 (Oda a Barcelona) p.168
 CARBONELL...*Literatura catalana* Ed. El punt pgs. 259-286.

La salut de cada dia

La salut que s'acaba

No és estrany quedar sorpresos pels fets inesperats, no és estrany que sembli estrany. Prendre temps, i esperar guarir les ferides amb el retorn de les habilitades de cada tasca, és el més difícil d'aconseguir, però, és l'única opció de restabliment real. Avui, no parlaré de cap disfunció de la salut, m'agradaria fer quatre ratlles dedicades al meu sogre.

S'hauria estalviat d'anar sempre al metge, no es queixava mai, per ell aquelles visites eren un bon moment per explicar al facultatiu que preguntava la seva història. Un noi que va caure d'un camió i que els seus pares havien dut a operar a la Platon de Barcelona. Clar, era increïble entendre com aquell home havia quedat tan bé i com ell mateix deia, el bon resultat que havia donat, entenant la gravetat de l'operació. Potser, va ser per això que la seva tolerància al dolor era tan elevada. Gaudia de la seva mobilitat sense cap tipus de menyspreu, feia tot el que podia fer al màxim, sense curses ni presses, al seu pas incansable i voluntariós. A l'hort, al tros, al cafè a fer la xerradeta, a la punta del carrer a batxillejar, saludant les veïnes, cantant *mi jaca*, dient flors a les mestresses que passaven carrer amunt i carrer avall, explicant el temps que faria, recollint noves dades per sorprendre fills i nets...

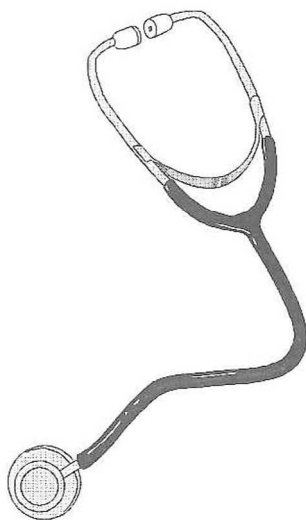
així passava el temps de lleure. Però, els darrers dos anys va començar a no sortir tant, a no anar al cafè, a no voltar pel poble i a poc a poc va deixar de fer tot allò que tant l'omplia, i sense ni adonar-se'n va deixar de baixar al carrer. En una persona que havia viscut al màxim de les seves possibilitats, la immobilitat li devia resultar poc suportable. No tenir resolta la necessitat de moure's que en la persona comporta desequilibris. El cos necessita l'activitat del moviment per funcionar correctament, ajudar a mantenir el to muscular i el sistema motriu (cap, esquena, braços, cames), facilitar les tasques del sistema respiratori, del sistema circulatori, del sistema digestiu... És més

fàcil l'intercanvi gasós si els pulmons s'inflen i es desinflen en una persona activa que en una persona amb la necessitat del moviment limitada. De la mateixa manera la sang circula menys fluïdament quan hi ha un llarg repòs. Els budells també es ressenten de la falta de mobilitat i per això pot aparèixer restrenyiment. Bé, necessitem repòs per descansar, però, també necessitem el moviment pel funcionament de l'organisme. L'afectació de la immobilitat esdevé també un problema mental que afecta a l'estat d'ànim.

Les darreres setmanes vam tenir l'ajut d'una especialista en la recuperació de la mobilitat. Va guanyar en seguretat al caminar, però sobretot va recuperar forces internes que semblaven derrotades. Vam gaudir d'aquella millora, van celebrar el que seria el seu darrer aniversari, i vam deixar passar els dies. El que resta ja se sap.

Cal dir que durant tot el temps que va estar hospitalitzat vam rebre en tot moment el suport de veïns, de familiars i d'amics i això és d'agrair. Però, el recolzament rebut el dia de la seva mort i el dia del seu enterrament és com les penyores d'amor que resten sempre. En algun moment del dol, sentia que la persona que m'abraçava o em besava, tenia tant o més dret que jo a rebre el condol; família, veïns, amics sentien també la pèrdua.

No és estrany que sembli estrany, mai tenim prou enteniment per entendre que la salut s'acaba, ni els processos aguts ni els crònics, ni el fet d'emmalaltir donen raó al desequilibri que pateix la persona amb el seu entorn. Ens resta un pou de saviesa senzilla, de fets corrents, de veritats viscudes, de dies passats i un no oblidar, per fer útil la història de les persones que han viscut lluites andònimes.

Carme Sirvent Garcia

EL PA NOSTRE DE CADA DIA

El pa, aliment universal de consum diari, la seva repercussió sobre la salut és molt més important que la dels productes d'ús esporàdic, per això hem de triar bé quin tipus de pa posem a la taula.

Veiem, doncs, els ingredients del pa i com les diferents combinacions d'aquests ens ofereixen diversos tipus de pa de diferents qualitats :

El cereal sense dissociar, tal i com ens l'ofereix la natura és un conjunt harmoniós d'alt valor nutritiu, que presenta una proporció ideal de nutrients en les tres parts que el formen :

Clafoll: ric en fibra, vitamines del grup B (excepte B12), E, niacina, folats i minerals (fòsfor, calç, magnesi, ferro, zinc i seleni).

Nucli: format per midó (proporciona hidrats de carboni) i proteïnes (insuficients en els nens que cal complimentar amb llet i llegums)

Germen : molt ric en vitamines B i E

La farina és la pols seca provinent de la molturació dels grans de cereals. Per la confecció del pa la farina de blat és la més utilitzada pel seu gust i perquè és la més rica en gluten que la fa més panificable (fa pujar més la massa fermentada). Durant la mòlta es va refinant la farina, eliminant més o menys quantitat de clafoll i de germen; segons el grau d'extracció obtenim :

Farina integral pura 100% (extracció 0%), la més nutritiva i pesada de digerir per la gran quantitat de fibra, sacia molt.

Farina semi-integral 80%-90% (extracció 20-10%), obtenim un pa integral de gran qualitat i més digerible.

Farina de clafoll: farina blanca a la qual posteriorment s'afegeix el clafoll, no es considera integral perquè no té germen.

Farina blanca 60% (extracció 40%), la menys nutritiva. Té un llarg període de conservació.

Farina enriquida: farina blanca a la qual s'afegeixen artificialment ferro, vitamines, etc.

El llevat natural s'aconsegueix deixant la massa a l'aire lliure uns dies, aquesta es colonitzada per

bactèries i fongs que es desenvolupen ràpidament i la transformen en *llevat mare*, una petita porció d'aquesta és capaç de fer leudar altres masses, fermentar, descompassant parcialment els hidrats de carboni i proteïnes fent una predigestió que facilitarà la posterior digestió al budell, a més a més conté més vitamines del grup B i permet l'absorció de més minerals per part de l'organisme.

El llevat artificial és d'utilització més ràpida i conservació més fàcil, però al no tenir bactèries acidificants fa que la qualitat del pa sigui inferior.

El pa de farina blanca és de baixa qualitat nutritiva, ja que quasi sols té hidrats de carboni i additius autoritzats (blanquejadors, millorants, oxidants, estabilitzants, acondicionants). Durant molt temps l'humà va intentar aconseguir el pa blanc, però ara que està a l'abast de tothom i que és més barat que l'integral la ciència de la nutrició descobreix que és un aliment bastant deficient i que el seu consum habitual així com la bolleria elaborada amb farina refinada afavoreix les malalties de la civilització (arteriosclerosi, diabetis, càries, càncer...)

El pa de clafoll o pseudointegral elaborat amb farina blanca a la qual s'afegeix el clafoll, no té germen. És Millor que el pa blanc, però inferior al pa integral. El clafoll sense el germen pot reduir l'absorció de ferro i zinc per l'organisme i pot produir irritació del budell, per això es desaconsella en casos de colitis i còlon irritable.

El pa integral s'elabora amb farina integral, aigua, sal i llevat. Aquest pa conté fibra cel·lulòsica que fa d'escombra dins del budell, facilita l'eliminació de substàncies tòxiques, augmenta el volum i accelera el pas de la femta evitant l'estrenyiment; a més produeix sacietat reduint l'ingesta d'altres aliments, amb la qual cosa prevé l'augment de pes. Redueix el risc de càncer de colon i de pit. Evita malalties coronàries i arteriosclerosi pel seu contingut en antioxidants, àcids grassos insaturats, oligoelements, lignans i fitoestrògens. Preventiu també de la diabetis no insulíndependent perquè la glucosa dels cereals integrals s'allibera lentament. I a més no conté colesterol.

Maria Rodríguez

Pàgines Poètiques

EL BALL

Vaig anar a la plaça
del poble i ... que bonic,
la gent ballava danses precioses
amb un grup d'aquí.

Feia una tarda perfecta
de primavera, i el sol
va semblar que s'allargava
de tan bé com estàvem tots.

Quina simpatia més nostra,
quina amabilitat més utòpica;
em sentia com en un somni
que pogués tocar amb les mans.

Ningú bevia ni fumava
per a passar-s'ho millor;
l'atmosfera era sana,
l'ambient de germanor.

Hi havia una moreneta
en el grup dels que s'ho miraven
i jo fixant-m'hi, em preguntava
què passaria pel seu cap.

Com una velleta, també,
que ballar ja no podia,
però com escoltava, xiquets,
amb quin gust i devoció...!

La música i l'amor
no tenen edat ...no res,
quan ho volem, bé que existeix
el ritme correcte de les coses...

Joan Cassola

LES VELLES FOTOS D'ARTESA

PELEGRINATGE DE LA VERGE DE FÀTIMA A ARTESA, 20 I 21 D'ABRIL DE 1949

Per Josep Gallart

Promogut i organitzat pels joves d'Acció Catòlica i per les autoritats eclesiàstiques del bisbat de Lleida, l'any 1948, durant vint-i-un dies, va tenir lloc el pelegrinatge de la Verge de Fàtima per diversos pobles del bisbat. L'itinerari es va iniciar al Pla d'Urgell, va continuar per les Garrigues, va seguir per la Vall del Cinca, després per la Noguera i va acabar al Segrià. Aquest pelegrinatge es va iniciar el dia 4 d'abril a Bell.lloc d'Urgell i va acabar el 25 d'abril a Lleida, on es va celebrar la cloenda. En total es varen visitar 51 pobles i en aquella ocasió Artesa de Lleida i els pobles del voltant, a excepció de Castellldans i Juneda, quedaren fora de la visita de la Verge.

La peregrinació de la Verge de Fàtima del 1948 va ser concebuda, per part dels dirigents d'Acció Catòlica de Lleida, com la preparació de la peregrinació a Santiago de Compostela que havia de tenir lloc els mesos de juliol i agost d'aquell mateix any i era la continuació de tota una sèrie de peregrinacions locals que s'havien desenvolupat entre els anys 1946 i 1947, com la de Nostra Senyora de l'Alegria de Montsó, la del santuari de Butsenit de Lleida, la de les Sogues de Bellví, la del Patrocini de Tamarit de Llitera i de l'Aguilar d'Os de Balaguer. Segons l'historiador Jaume Barallat¹ la peregrinació a Santiago no es va tractar "d'un esdeveniment conjuntural o aparegut a l'atzar, sinó que obeïa a una vertadera campanya muntada des de l'entranya del nacionalcatolicisme i amb una estratègia molt precisa... Es tractava de promoure el model d'home nacionalcatòlic *español y cristiano* com una espècie d'*Homo peregrinus* o com un *Quixot* ambulat per les terres de Castella cap al símbol hispànic de Santiago amb el lema proclamat de *por el Imperio hacia Dios*."

Aquest pelegrinatge de la Verge de Fàtima per les parròquies del bisbat de Lleida va tenir un caire apoteòsic, amb grans mostres de fe i entusiasme religiós. En tots els pobles es produïren rebudes multitudinàries, amb arcs de benvinguda, les finestres i els balcons guarnits amb domassos i amb inusitades demostracions de fervor i com a esdeveniment principal, en tots ells es feia l'acte de consagració a l'Immaculat Cor de Maria i el vot assumpcionista.

L'exaltació i fervor populars motivats pe la peregrinació de la Verge de Fàtima i les veus de protesta que alçaren les parròquies excloses de l'itinerari, va moure els dirigents d'Acció Catòlica de Lleida a repetir el pelegrinatge un any més tard. Amb l'acceptació i benedicció del bisbe, Aurelio del Pino Gómez, decideixen llençar *la segunda etapa de la peregrinación de Ntra. Sra. de Fátima a través de*

la diócesis, recorriendo las localidades no visitadas el año anterior², i en citen cinquanta, entre elles el nostre poble i els pobles veïns que no havien estat visitats en la peregrinació passada. Com en l'ocasió anterior la imatge seria traslladada en un camió cedit per l'Ajuntament de Lleida i en tindrien cura diversos joves d'Acció Catòlica de Lleida i els sacerdots Mn. Agustí Manonelles Canadell, rector de Soleràs i el pare paül Martí Matas Bauza, rector de Montoliu. L'itinerari s'inicià el dia 18 d'abril a Albatàrrec i va finalitzar el dia 7 de maig a Lleida, desenvolupant-se els actes exactament com la primera peregrinació. Només com a trets diferenciadors segons R. Sol i C. Torres³ es poden esmentar en aquesta ocasió "la presència de nens i nenes habillats com els pastorets de Fàtima que, si ja havien estat presents en alguna localitat, ara hi foren arreu; el tret singular del some- tent que, esperant als afores de moltes poblacions, anunciava l'arribada de la imatge amb una salva, i – sobretot- l'increment, poble rera poble, de la presència activa de malalts".

En aquest segon itinerari la Verge de Fàtima va arribar a Artesa de Lleida, procedent de Cogul i Aspa, el dia 20 d'abril a les 8 de la tarda i va sortir el dia següent a dos quarts de set del matí cap a Puigverd de Lleida, on hi va romandre fins a dos quarts de sis de la tarda del mateix dia en què va sortir cap a Puiggròs, següent parada del viatge. En l'edició del 23 d'abril el diari lleidatà *La Mañana*, sota el títol *Continua el recorrido triunfal de la Virgen de Fátima, vibrante entusiasmo en Artesa de Lérida y Puigvert* es feia res- sò dels detalls de la visita. Donada l'acurada relació que la crònica fa dels esdeveniments i la detallada i rica descripció que fa del poble hem cregut interes- sant reproduir íntegrament a continuació aquest interes- sant document històric:

A las ocho de la tarde entraba en Artesa de Lérida la imagen de Nuestra Señora del Rosario de Fátima, esperada por todo el vecindario que entonó cánticos al descender del camión en que es llevada, aclamándola en este momento y durante todo el recorrido de la solemne procesión. Todas las calles aparecieron adornadas con flores y numerosos arcos triunfales. Ocho grandes alfombras de flores adornaban de trecho en trecho el camino que conducía a la iglesia. En casi todos los arcos, muy bien iluminados, había rótulos con inscripciones en honor a la Virgen. Durante el recorrido una madre presentó ante la imagen a su hija enferma, pidiendo a la señora que la sanara, añadiendo "no se haga mi voluntad, sino la vuestra". En la plaza había sido levantada una cruz de cinco metros de altura, toda ella muy bien iluminada que daba gran vistosidad. Al llegar al templo parroquial se celebró el besamanos y durante

toda la noche se hicieron actos en la iglesia, en la que hubo siempre un mínimo de doscientas personas. Por la mañana hubo misa de comunión, pasando a recibir a Jesucristo sacramentado la casi totalidad del pueblo. Después de la misa se cantó el rosario por las calles, saliendo en dirección a la carretera, donde se hizo la despedida. Al colocarse la imagen en el artístico camión en que es transportada los fieles que la acompañaban prorrumpieron en vítores y aplausos. Muchos vecinos de Artesa acompañaron la peregrinación hasta la vecina localidad de Puigvert.

Durant el temps d'estada de la Verge a Artesa, tal com diu la crònica, es va celebrar una processó, el rosari cantat, missa de comunió general, el besamà i altres actes religiosos durant tota la nit, manifestacions que es celebraven a totes les poblacions visitades. Però molts artesencs recorden, sobretot, la presència de coloms sobre la peana de la Verge i també la invocació, -tal com diu la crònica periodística- que va fer la Maria Solé Batlle (Cal Peix) des del balcó quan passava la Verge perquè es curés la seva filla i els arcs triomfals, les flors i catifes que donaven al poble un aire de festa especial.

Cal recordar que l'Ajuntament d'Artesa en la sessió del 10 d'abril va acordar que, amb motiu de la

visita de la Verge de Fàtima a Artesa els dies 20 i 21, es declarés dogma de fe el misteri de la gloriosa assumpció de Maria santíssima en cos i ànima al cel, acordant defensar des de l'Ajuntament el misteri de l'assumpció i elevar aquest acord al Papa Pius XII.

Testimoni gràfic d'aquest esdeveniment són diverses fotografies que ens han estat cedides per la senyora Clara Bernat, conservades en l'arxiu del seu oncle, mossèn Anton Bernat, rector aleshores de la parròquia d'Artesa i de la senyora Maria José Cots, filla del doctor Jaume cots i Segarra, que va exercir de metge al nostre poble des de la postguerra fins a la seva mort i que pel seu interès històric us volem presentar en aquesta ocasió.

Notes

¹ J. BARALLAT, *Devotes, croats i militants. L'apostolat seglar sota el franquisme a Lleida*, Pagès editors, Lleida, 1996, pàg. 87

² *Boletín Oficial del Obispado de Lérida*, vol. LIV, abril 1949, pàg. 69

³ R. SOL, C. TORRES, *L'Acció Catòlica del Bisbat de Lleida. Període 1928-1968*, Lleida, 1997, pàg. 135

Els veïns del carrer del Fossar Vell en plenes tasques de muntatge de l'arc triomfal i enramades instal·lades entre l'Ajuntament i cal Casaca. Entre aquests podem reconèixer l'Antònia Oriol (Cal Seller) i la Maria Vila (Cal Coixet).

Els veïns de l'inici del carrer Sant Ramon en plena construcció de l'arc triomfal i enramades ubicades davant de cal Felip del Panes, entre ells podem reconèixer: la Maria i la Dolores Solé, el Felip Olomí i la Maria Barberà.

Tasques de construcció de l'arc triomfal i enramades de l'entrada al poble pel carrer del Castell.

Aspecte del guarniment del carrer del Castell.

Aspecte de l'arc triomfal i enramades construït a l'inici del carrer del Castell, entre l'Ajuntament i cal Felip de la Gepa.

Nens a l'inici del carrer Castell, entre ells: Maria José i Jaume Ramon Cots.

Catifa ornamental davant la porta de l'església

Camió que traslladava la Verge de Fàtima. Al seu davant els joves que tenien cura del trasllat i mossèn Agustí Manonelles (esquerra) i el pare Paül Martí Matas (dreta).

Arribada de la Verge de Fàtima a Artesa amb el camió que la transportava, al seu costat mossèn Agustí Manonelles.

La Mare Déu de Fàtima al presbiteri de l'església durant la nit. Observis que encara no hi havia la imatge de Sant Miquel.

La processó pel carrer de Sant Ramon, amb les autoritats locals que la presidien.

La processó del passeig del Cementiri, davant de l'era de cal Gallart.

Aspecte de la processó pel carrer Nou. En primer terme Xavier Castillo, i J.C. Sangenís.

La processó pel carrer del Castell, davant de Cal Carreter.

Telèfons i horaris d'interès

Ajuntament: 167162
 Assistent social: dimecres alterns, 973167315
 Correus: dilluns a divendres, 8-10 h, dissabte 8-9 h
 Farmàcia: 167204
 Biblioteca: dimarts i dijous de 6 a 8 de la tarda

Metge: 167291
 Metge urgències: Dies feiners: 15 h – 8 h i els festius tot el dia, 973 142029 / 973 142033
 Museu: Hores convingudes (Ajuntament)
 Taxi: 167325

Horari dels autobusos que paren a Artesa				
LLEIDA a ARTESA			ARTESA a LLEIDA	
De dilluns a divendres				
11 h		Matí	7 h 10 min	
12 h			8 h 10 min	Cogul
13 h 15 min	Albagés - Cogul			8 h 20 min ESO
			9 h 40 min	
			12 h 10 min	
3 h	Durant el curs	Tarda	3 h 30 min	
4 h	Durant el curs		4 h 15 min	Cogul
6 h 30 min			4 h 30 min	
7 h 30 min	Albagés - Cogul			
8 h 30 min				

SOLUCIONS DELS MOTS ENCREUATS:

Horizontals. 1. Cosmopolites. 2. Otó. Peses. Ri. 3. Persecutòria. 4. RL. Urano. Atm. 5. Olorem. Nacre. 6. Positivaries. 7. I. Anant. Cove. 8. Eoia. Olla. NS. 9. Tramès. Andí. 10. Abr. Agitar. T. 11. Reina. Acerba. 12. Empassi. Lean.

Verticals. 1. Copropietari. 2. Otel.lo. Orbes. 3. Sor. Ostiaris. 4. M. Surinam. Na. 5. Opereta. Pare. 6. Pecaminosa. M. 7. Nuso. Val. Tae. 8. Letona. Laic. 9. Iso. Arcàngel. 10. T. Ració. Daré. 11. Invertiré. Ba. 12. Siameses. Tan.

